

Raad voor de
rechtspraak

De Minister van Justitie en Veiligheid
drs. D. Yesilgöz-Segerius
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Afdeling Strategie

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

datum 24 maart 2022
e-mail wetgeving.rvdr@rechtspraak.nl
onderwerp Advies Regeling levensbeëindiging 1-12 jaar

t (088) 3610000
f (088) 3610022
www.rechtspraak.nl

Geachte mevrouw Yesilgöz-Zegerius,

Bij brief van 11 januari jl. verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de ‘Raad’) advies uit te brengen inzake de Regeling tot wijziging van de Regeling beoordelingscommissie late zwangerschapsafbreking en levensbeëindiging pasgeborenen in verband met de uitbreiding van de taken van de beoordelingscommissie met de beoordeling van de zorgvuldigheid van de levensbeëindiging bij kinderen van 1-12 jaar (de ‘Regeling levensbeëindiging 1-12 jaar’, hierna: ‘de Regeling’).

De Regeling

Aanleiding voor de ontwerp- Regeling is de in de praktijk gevoelde behoefte aan handvatten voor een zorgvuldige invulling van de strafuitsluitingsgrond overmacht in de zin van noodtoestand (artikel 40 Sr.) ingeval van levensbeëindiging bij kinderen van 1-12 jaar. De ontwerp- Regeling beoogt deze handvatten te bieden. Uitgangspunt is dat levensbeëindiging strafbaar is en blijft op grond van artikel 289 van het Wetboek van Strafrecht. Er is geen sprake van een verruiming van de mogelijkheid tot levensbeëindiging bij kinderen van 1-12 jaar.

Na overleg met de gerechten, adviseert de Raad als volgt.¹

¹ De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklust van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

Raad voor de
rechtspraak

datum 24 maart 2022
pagina 2 van 4

Algemeen

De ontwerp- Regeling heeft betrekking op kinderen in de leeftijdscategorie 1-12 jaar. Bij de voorbereiding van dit advies heeft de Raad de ontwerp- Regeling gelegd naast de reeds bestaande Regeling beoordelingscommissie late zwangerschapsafbreking en levensbeëindiging bij pasgeborenen. Opvalt dat op een aantal onderdelen andere keuzen lijken te zijn gemaakt, dan wel andere formuleringen zijn gekozen. Het is niet steeds duidelijk welke redenen hieraan ten grondslag liggen. Op deze punten verzoekt de Raad om verduidelijking, zoals hieronder wordt toegelicht.

Toets aan medisch zinvol ingrijpen

In de toelichting wordt op twee plaatsen (pag. 1, vijfde alinea en pag. 6, tweede alinea) opgemerkt dat van een noodtoestand sprake kan zijn indien naar medisch wetenschappelijk inzicht vast staat dat de ziekte of aandoeningen van het kind van een zodanige aard zijn dat medisch ingrijpen zinloos is en er geen alternatieven zijn om het ondraaglijk lijden als gevolg van de ziekte of aandoening te verlichten. Opvalt dat het aspect van medisch zinloos ingrijpen in het voorgestelde artikel 7a niet expliciet is opgenomen, terwijl artikel 7, sub a, van de Regeling beoordelingscommissie late zwangerschapsafbreking en levensbeëindiging bij pasgeborenen dit aspect wel benoemt. Hiermee bestaat het risico dat bij de beoordeling van de uitzichtloosheid van het lijden niet expliciet wordt getoetst of een ingezette medische behandeling nog zinvol is dan wel het inzetten van andere medische behandelingen zinvol zou kunnen zijn.

De Raad adviseert het aspect van medisch zinloos ingrijpen ook in artikel 7a expliciet op te nemen, en anders in de toelichting aan te geven waarom dit aspect niet is opgenomen.

Toets aan heersend medisch inzicht

Artikel 7, sub a, van de Regeling beoordelingscommissie late zwangerschapsafbreking en levensbeëindiging bij pasgeborenen eist dat naar heersend medisch inzicht *vast staat* dat ingrijpen zinloos is en naar heersend medisch inzicht geen redelijke twijfel bestaat over de diagnose en de daarop gebaseerde prognose. Het voorgestelde artikel 7a legt een minder sterke koppeling met de heersende medische inzichten, waar slechts wordt gesteld dat dat de arts op basis van heersend medisch inzicht *tot de overtuiging kon komen* dat sprake is van uitzichtloos en ondraaglijk lijden van het kind. ‘Tot de overtuiging kunnen komen’ impliceert een meer marginale toets, waarbij de heersende medische inzichten op grotere afstand zijn komen te staan. De Raad adviseert in de toelichting aan te geven waarom hiervoor wordt gekozen.

Raad voor de
rechtspraak

datum 24 maart 2022
pagina 3 van 4

Het criterium ‘beperkte levensverwachting’

In de ontwerp- Regeling is de beperkte levensverwachting niet als criterium opgenomen. Dit criterium komt wel aan de orde in de brief aan de Tweede Kamer (Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, 32647, nr. 82, bladzijde 4) en in het onderzoeksrapport ‘Medische beslissingen rond het levenseinde bij kinderen (1-1) waarnaar in de toelichting op pagina 1 wordt verwezen. Als reden voor het niet opnemen van dit criterium wordt gegeven dat het criterium ‘binnen afzienbare tijd’ niet te vatten is in een specifieke tijdsduur (toelichting pag. 7, eerste alinea).

Deze reden overtuigt de Raad niet direct. Ook als een specifieke tijdsduur niet in de Regeling wordt opgenomen, kan het criterium ‘binnen afzienbare tijd’ betekenis hebben bij de afgrenzing van situaties die wel en niet voor levensbeëindiging in aanmerking kunnen komen. Deze afgrenzing is ook in het licht van artikel 2 van het EVRM relevant. De Raad adviseert daarom in de toelichting aan te geven dat het criterium van de beperkte levensverwachting betekenis kan hebben bij de afgrenzing.

De overtuiging van de ouders

De arts moet, gelet op het voorgestelde artikel 7a, sub b, tot de overtuiging zijn gekomen dat levensbeëindiging de enige redelijke mogelijkheid was om het lijden van het kind weg te nemen. Volgens het voorgestelde artikel 7a, sub c, moet de arts met de ouders hebben besproken dat levensbeëindiging de enige redelijke mogelijkheid was om het lijden van het kind weg te nemen. Artikel 7, onder b, van de Regeling beoordelingscommissie late zwangerschapsafbreking en levensbeëindiging bij pasgeborenen, stelt een zwaardere eis, namelijk dat de ouders zelf ook tot die overtuiging zijn gekomen, en dat de arts hen derhalve heeft kunnen overtuigen.

De Raad adviseert in beide Regelingen dezelfde eis te hanteren, dan wel in de toelichting aan te geven waarom de twee Regelingen op dit punt verschillende eisen bevatten.

De term: redelijkerwijs

In het voorgestelde artikel 7a, sub d, is opgenomen dat bij de arts die de levensbeëindiging uitvoert *redelijkerwijs* geen enkel vermoeden bestond dat de levensbeëindiging tegen de wil van het kind werd uitgevoerd. Redelijkerwijs betekent een afzwakking van de eis dat er geen enkel vermoeden mag bestaan, biedt een zekere ruimte voor filtering of invulling van de signalen die de arts van het kind krijgt, waarmee meer ruimte voor (niet-strafbare) levensbeëindiging wordt geboden dan wanneer het woord ‘redelijkerwijs’ niet zou zijn opgenomen. De Raad adviseert het woord ‘redelijkerwijs’ -ook in het licht van artikel 2 van het EVRM- in artikel 7a sub d te schrappen dan wel in de toelichting de strekking en betekenis van het woord ‘redelijkerwijs’ nader toe te lichten.

datum 24 maart 2022
pagina 4 van 4

Toestemming met de uitvoering van de levensbeëindiging

Waar in artikel 7, sub c, van de Regeling beoordelingscommissie late zwangerschapsafbreking en levensbeëindiging bij pasgeborenen *instemming* van de ouders met de levensbeëindiging wordt verlangd, wordt in het voorgestelde artikel 7a, onderdeel e, *toestemming* van de ouders met de uitvoering van de levensbeëindiging verlangd. De Raad adviseert in de toelichting te verduidelijken of hier sprake is van een verschillende benadering en zo ja, waarom hiervoor wordt gekozen.

Positie van de voogd

Het voorgestelde artikel 1 sub g stelt de positie van voogd(en) gelijk aan de positie van de ouders bij de te nemen medische beslissingen. De Raad wijst erop dat dit tot gevolg heeft dat ook een gecertificeerde instelling (GI) die de voogdij over een kind uitoefent dan betrokken moet worden bij de afwegingen rond een proces van levensbeëindiging van een kind. Ook heeft de GI de bevoegdheid verzoeken te doen. De Raad vraagt zich af of dit zo ook beoogd is.

Werklast

De Raad verwacht geen substantiële gevolgen voor de werklast van de gerechten.

Conclusie

De Raad onderkent het belang van de ontwerp- Regeling en geeft u in overweging om deze op de in dit advies genoemde onderdelen te verduidelijken en/of aan te passen.

Hoogachtend,

mr. H.C. Naves
voorzitter Raad voor de rechtspraak